

**Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΩΣ ΜΟΧΛΟΣ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ**

**THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF
THE TEACHER AS A LEVER OF EFFECTIVE
SCHOOL CLASS MANAGEMENT**

Χαράλαμπος Βασιλόπουλος
Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Μεταπτυχιακός Φοιτητής στο Π.Τ.Δ.Ε. του Δ.Π.Θ.
vasilopoulos.babis@yahoo.gr

Abstract

This study aims to the better understanding of the meaning and content of the professional development of the teacher by presenting the periods and the ways of the teacher's professional development, the principles of designing teachers' professional development programs, the characteristics of the teacher's professional development and the factors of the teacher's successful professional development in order to ascertain the contribution of the professional development of the teacher in the management of the school class.

Key words

Professional development, teacher, effective management, school class.

Λέξεις κλειδιά

Επαγγελματική ανάπτυξη, εκπαιδευτικός, αποτελεσματική διαχείριση, σχολική τάξη.

0. Εισαγωγή

Στις μέρες μας οι αλλαγές που πραγματοποιούνται τόσο στον κοινωνικό όσο και στον οικονομικό τομέα και οι εξελίξεις που συντελούνται στον χώρο της επιστήμης και της τεχνολογίας είναι πολύ μεγάλες και εξίσου σημαντικές. Από αυτή την κατάσταση φυσικά δε θα μπορούσε να παραμείνει ανεπηρέαστος ο χώρος της Εκπαίδευσης. Ο

εκπαιδευτικός αποτελεί βασικό παράγοντα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ποιότητα του έργου που παρέχεται κατά τη διαδικασία εκπαίδευσης. Επιπλέον, μέσω της δραστηριότητάς του ο εκπαιδευτικός συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμιση του σχολείου καθώς και στην ανάπτυξη του μαθητή σε γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο. Επομένως, σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να ανταποκρίνονται με επιτυχία στα καθήκοντά τους και στις απαιτήσεις των μαθητών και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, πράγμα το οποίο θα επιτευχθεί μέσω της διαρκούς επιστημονικής ενημέρωσης, της επαγγελματικής ευαισθητοποίησης και της κατάρτισης των νέων γνώσεων από την πλευρά των εκπαιδευτικών και γενικότερα μέσα από την επαγγελματική ανάπτυξή τους (Ανδρέου, 2009: 6, Γκρίτζιος, 2006: 153, Ντούρου, 2014: 80).

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών είναι ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα στον χώρο της Εκπαίδευσης. Κάθε προσπάθεια, η οποία έχει ως στόχο την αναβάθμιση της εκπαίδευσης που παρέχεται στο σχολείο, έχει ως βασικό άξονα την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, διότι, όπως έχει γίνει πλέον ευρέως αντιληπτό, η χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία έχει ως στόχο την αναβάθμιση της εκπαίδευσης, δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί δίχως την ενίσχυση των εκπαιδευτικών (Φωτοπούλου, 2013: 217).

Μία από τις βασικές προτεραιότητες για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης αποτελεί η βελτίωση της κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Λόγω των νέων δεδομένων, τα οποία έχουν προκύψει στη σύγχρονη εποχή σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, είναι πλέον ευρέως γνωστό ότι η βασική κατάρτιση που δέχονται οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια των σπουδών τους δεν είναι επαρκής, ώστε να μπορέσουν αυτοί να ανταποκριθούν με πλήρη επιτυχία στα συνεχώς πιο απαιτητικά καθήκοντά τους και στον πραγματικό τους ρόλο, στα πλαίσια μιας ποιοτικής εκπαίδευσης. Προκειμένου λοιπόν οι εκπαιδευτικοί να ενημερώνονται κατάλληλα για τις εξελίξεις σε ζητήματα που αφορούν το αντικείμενό τους, για άλλα σύγχρονα θέματα που αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς και σχετικά με τις νέες διδακτικές μεθόδους, είναι απαραίτητη η προώθηση μηχανισμών συνεχούς επιμόρφωσης και στήριξης των εκπαιδευτικών (Δούκας, Βαβουράκη, Θωμοπούλου, Κούτρα & Σμυρνιωτοπούλου, 2007: 113, Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, 2005-2006: 14).

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ως σημαντικός παράγοντας του ποιοτικού εκπαιδευτικού έργου, αποτελεί μια διαδικασία όπου οι εκπαιδευτικοί προβαίνουν σε συνεχή μετασχηματισμό των πρακτικών τους μέσω της εμπειρίας και της συμμετοχής τους σε τυπικές και άτυπες μορφές επιμόρφωσης, προκειμένου να ανταποκριθούν επιτυχώς στις σύγχρονες απαιτήσεις. Η βελτίωση της σχέσης των εκπαιδευτικών με τη γνώση, τις ανθρώπινες και παιδαγωγικές διαστάσεις της και η σύνδεσή τους με τα κοινωνικά περιβάλλοντα αποτελεί στόχο της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών (Δούκας κ.ά., 2007: 114, Φωτοπούλου, 2013: 218).

Οι διαστάσεις της επαγγελματικής ανάπτυξης συνδέονται με μια δια βίου επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η οποία καθίσταται απαραίτητη εξαιτίας των συνεχών αλλαγών στα περιβάλλοντα των κοινωνιών της μάθησης. Αποτέλεσμα των συγκεκριμένων αλλαγών αποτελεί η εμφάνιση νέων αναγκών σχετικά με τα προσόντα και τον ρόλο του εκπαιδευτικού γενικότερα (Δούκας κ.ά., 2007: 114).

1. Η Έννοια και το Περιεχόμενο της Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού

Η απόπειρα να προσεγγίσει κανείς με εννοιολογικό τρόπο την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού δεν αποτελεί μια σχετικά εύκολη υπόθεση. Πιο συγκεκριμένα, όπως φαίνεται και από τις πολλές προσπάθειες εννοιολογικής προσέγγισης και περιγραφής της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, οι οποίες υπάρχουν μέσα στη σχετική βιβλιογραφία, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι πρόκειται για μια έννοια, η οποία είναι δύσκολο να κατανοηθεί και να προσδιοριστεί. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, στη συνέχεια του συγκεκριμένου κεφαλαίου της εργασίας παρατίθενται κάποιιοι από τους πολλούς ορισμούς που έχουν διατυπώσει διάφοροι ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με το θέμα της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών.

Εκτός απ' το ότι έχουν διατυπωθεί πολλοί ορισμοί σχετικά με την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετές φορές η έννοια αυτή συγχέεται με άλλες παρεμφερείς, πράγμα το οποίο καλό είναι να ξεκαθαριστεί προτού γίνει παρουσίαση των διάφορων ορισμών που αναφέρονται σε αυτή. Η έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης είναι ευρύτερη από την έννοια της ανάπτυξης της καριέρας, δηλαδή την ανάπτυξη που επιτυγχάνουν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια και στα πλαίσια επαγγελματικής τους καριέρας. Επίσης, η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού αποτελεί πιο ευρεία έννοια και από την ανάπτυξη του προσωπικού, η οποία αναφέρεται στη μέριμνα των οργανωμένων υπηρεσιακών προγραμμάτων που έχει ως στόχο την ενθάρρυνση της προόδου των ομάδων των εκπαιδευτικών. Η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού είναι η επαγγελματική πρόοδος που καταφέρνει ο εκπαιδευτικός, μέσω της οποίας αποκτά μεγαλύτερη εμπειρία σχετικά με το εκπαιδευτικό έργο και αναπτύσσει την κριτική του σκέψη με το να στοχάζεται σχετικά με τις διδακτικές μεθόδους (Glatthorn, 1995: 41).

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών οφείλει να αποτελεί συνέχεια της βασικής εκπαίδευσής τους σε όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής τους καριέρας και είναι η στήριξη που προσφέρεται στους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα αξιοποίησης ευκαιριών εσωτερικής ανάπτυξης σε ζητήματα που αφορούν το εκπαιδευτικό έργο, ώστε να πετύχουν προσωπική επαγγελματική βελτίωση και συγχρόνως ποιοτική αναβάθμιση της εργασίας τους. Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αναφέρεται δηλαδή σε ευκαιρίες μάθησης που οδηγούν

τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιήσουν τις δημιουργικές και αναστοχαστικές τους ικανότητες, έτσι ώστε να βελτιώσουν τις πρακτικές τους (Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, 2005-2006: 14).

Ένας άλλος ορισμός παρουσιάζει την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών ως τη μέθοδο και τις δραστηριότητες που σχεδιάστηκαν για να προάγουν την επαγγελματική γνώση, τις ικανότητες και τις διαθέσεις των εκπαιδευτικών, προκειμένου να μπορέσουν και αυτοί στη συνέχεια να συμβάλουν στη μάθηση των μαθητών, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για την προώθηση αυτής (Guskey, 2000: 16).

Επιπλέον, μια άποψη, η οποία σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τον παραπάνω ορισμό, είναι αυτή που συνδέει την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών με την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις δραστηριότητες, οι οποίες πραγματοποιούνται στα πλαίσια της υπηρεσίας/εργασιακού χώρου και παρέχουν στήριξη στους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν σε αυτές και ενισχύουν κυρίως την επαγγελματική γνώση, τις επαγγελματικές δεξιότητες και αξίες αυτών, με σκοπό η εκπαιδευτική διαδικασία να είναι αποτελεσματικότερη (Bolam, 2000: 267).

Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να κατανοήσουν ότι η βασική τους εκπαίδευση αλλά και η κατάρτιση που παρέχεται στα πλαίσια της υπηρεσίας αποτελούν σημαντικό κομμάτι της επαγγελματικής τους ανάπτυξης, η οποία έχει ένα **δια βίου χαρακτήρα** (Γκρίτζιος, 2006: 155).

Κατά μία άλλη άποψη, η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού αφορά δραστηριότητες και διαδικασίες που έχουν ως στόχο τη **βελτίωση του έργου του εκπαιδευτικού μέσα από τη συνεχή απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και αντιλήψεων από την πλευρά του ίδιου**, οι οποίες σχετίζονται με την πράξη της διδασκαλίας αλλά και **με τον σύνθετο επαγγελματικό του ρόλο, ο οποίος έχει κοινωνικές προεκτάσεις και συνέπειες**. Στη συγκεκριμένη περίπτωση φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του εκπαιδευτικού, όπως οι αντιλήψεις, οι σκέψεις, οι ερμηνείες, οι πεποιθήσεις και οι αξίες, οι οποίες επιδρούν και διαμορφώνουν τις πρακτικές του (King, 1999: 109-110).

Ωστόσο, δεν είναι λίγοι αυτοί, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι είναι αρκετά δύσκολο το να διαχωρίσει κανείς την επαγγελματική από την προσωπική ανάπτυξη, διότι αυτές συμβαδίζουν και αλληλοπροσδιορίζονται (Ματσαγούρας, 1999: 35).

Σύμφωνα με την παραπάνω άποψη, η έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης έχει δύο διαστάσεις, γιατί από τη μία περιγράφει τη διαδικασία της διαρκούς επαγγελματικής εξέλιξης και σταδιοδρομίας του εκπαιδευτικού και από την άλλη αναφέρεται στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς του (Γκρίτζιος, 2006: 154).

Επιπλέον, σύμφωνα με έναν ακόμη ορισμό, η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών είναι το σύνολο της τυπικής και της άτυπης γνώσης, την οποία απο-

κτούν οι εκπαιδευτικοί μέσα από την εμπειρία τους μέσα σε ένα μαθησιακό περιβάλλον που διακρίνεται από πολυπλοκότητα και δυναμικές μεταβολές. Ακόμη, σημειώνεται ότι ο εκπαιδευτικός αναπτύσσεται επαγγελματικά σε όλη την πορεία της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας (Fullan, 1991: 326 & 1995: 265).

Στο ίδιο μήκος κύματος με τον παραπάνω ορισμό κινείται και ένας ακόμη, όπου η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών παρουσιάζεται ως το **σύνολο των τυπικών και άτυπων μη υποβοηθούμενων εμπειριών μάθησης, τις οποίες αποκτούν οι εκπαιδευτικοί καθ' όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής τους καριέρας** έως και τη στιγμή που σταματούν να υπηρετούν στην Εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για το άθροισμα των οργανωμένων και συστηματικών δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και των δραστηριοτήτων που προσφέρουν γνώση στους εκπαιδευτικούς μέσω της εμπειρίας από την καθημερινή εργασία τους στις σχολικές μονάδες (Παπαναούμ, 2003: 60).

Ένας ακόμη ορισμός, ο οποίος έχει διατυπωθεί για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, είναι αυτός που αναφέρει ότι μέσα σε αυτή περιλαμβάνονται όλες οι φυσικές εμπειρίες μάθησης και οι συνειδητές και οργανωμένες δραστηριότητες που ωφελούν το άτομο, την ομάδα ή τη σχολική μονάδα και συνεισφέρουν στην ποιοτική εκπαιδευτική διαδικασία. Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αποτελεί μια διαδικασία, όπου οι εκπαιδευτικοί, **είτε ατομικά είτε ομαδικά, προβαίνουν σε επανεκτίμηση, ανανέωση και προσδιορισμό του καθήκοντός τους αναφορικά με τους ηθικούς σκοπούς της διδασκαλίας** και μπορούν να αποκτήσουν με κριτικό τρόπο τη γνώση, τις δεξιότητες και τη συναισθηματική νοημοσύνη, στοιχεία τα οποία είναι πολύ σημαντικά, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να διαθέτουν ορθή επαγγελματική σκέψη και για να μπορέσουν να κάνουν σωστή επιλογή των κατάλληλων μεθόδων κατά τη διδασκαλία τους (Day, 1999: 4). Τέλος, μία ακόμη άποψη για την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού είναι αυτή που την παρουσιάζει ως το πιο αναγκαίο μέσο, με βάση το οποίο ο εκπαιδευτικός θα μπορέσει να **εμβαθύνει στη γνώση του περιεχομένου και να βελτιώσει τις πρακτικές του στη διδασκαλία**. Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών είναι δηλαδή μαθησιακές ευκαιρίες, οι οποίες ενεργοποιούν τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη αυτών, προκειμένου να αναπτύξουν τις πρακτικές τους (Φωτοπούλου, 2013: 226-227).

2. Οι Περίοδοι της Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού

Η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού είναι μια διαδικασία, η οποία διαρκεί πολλά χρόνια και εξελίσσεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Διάφοροι παράγοντες, διαδικασίες και πολιτικές δρουν με συμπληρωματικό τρόπο μεταξύ τους σε όλη αυτή την πορεία και σε συνεχή αλληλεπίδραση διαμορφώνουν την επαγγελματική

ταυτότητα του εκπαιδευτικού, εμπλουτίζοντάς την σε κάθε στάδιο της συγκεκριμένης πορείας. Η μακρόχρονη αυτή διαδρομή λοιπόν μπορεί να χωριστεί σε τέσσερις περιόδους.

Αρχικά, η 1^η περίοδος αναφέρεται στα χρόνια της σχολικής ηλικίας έως τον διορισμό του εκπαιδευτικού. Όταν ο μελλοντικός εκπαιδευτικός εισέρχεται στο χώρο του σχολείου με την ιδιότητα του μαθητή, πραγματοποιεί την πρώτη του επαφή με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι αρχίζει η **άτυπη μαθητεία** στο επάγγελμα, διότι το άτομο, το οποίο πρόκειται στο μέλλον να γίνει εκπαιδευτικός, **έρχεται σε επαφή με πρότυπα, αντιλήψεις και συμπεριφορές που αφορούν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού**. Ο μελλοντικός εκπαιδευτικός, ως μαθητής, για 12-14 χρόνια συνθέτει στο μυαλό του τις βασικές εικόνες για την Εκπαίδευση και με τις συγκεκριμένες εικόνες μεταβαίνει στον χώρο του Πανεπιστημίου, ώστε να λάβει τη βασική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, η οποία θα τον προετοιμάσει, παρέχοντάς του επιστημονικές και ψυχοπαιδαγωγικές γνώσεις και μεριμνώντας σχετικά με την πρακτική του άσκηση (Ντούρου, 2014: 82).

Η 2^η περίοδος σχετίζεται με την επαγγελματική **ενσωμάτωση**. Η περίοδος των πρώτων χρόνων του εκπαιδευτικού στο σχολείο (2-3 χρόνια) είναι καθοριστική, διότι ο εκπαιδευτικός καλείται για πρώτη φορά να εφαρμόσει στην πράξη όλα όσα έμαθε προηγουμένως και να ανταποκριθεί στον νέο του ρόλο, για τον οποίο προετοιμάστηκε όλα τα προηγούμενα χρόνια. Η συγκεκριμένη περίοδος αποτελεί δηλαδή ένα μεταβατικό στάδιο στην πορεία του εκπαιδευτικού. Ένα οργανωμένο σύστημα υποδοχής νεοδιοριστών εκπαιδευτικών κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να στηριχτούν οι νέοι εκπαιδευτικοί και να αντιμετωπιστούν τυχόν δυσκολίες και προβλήματα που ενδεχομένως προκύψουν λόγω της απειρίας τους (Ντούρου, 2014: 82).

Η 3^η περίοδος αφορά την υπόλοιπη θητεία στον χώρο της Εκπαίδευσης μέχρι την αφυπηρέτηση. **Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια όλης αυτής της πορείας. Η σημαντικότητα της επιμόρφωσης** στη διάρκεια της θητείας του εκπαιδευτικού έγκειται στο ότι αυτή θα τον βοηθήσει σημαντικά να ανταποκριθεί στο εκπαιδευτικό του έργο στα πλαίσια του σχολείου και στο ότι θα αναπτυχθεί ο ίδιος σε επιστημονικό, επαγγελματικό και προσωπικό επίπεδο (Ντούρου, 2014: 83).

Τέλος, η 4^η περίοδος αναφέρεται στην προσωπική ανάπτυξη και πορεία αυτογνωσίας. Η κατάκτηση της αυτογνωσίας δεν είναι κάτι, το οποίο επιτυγχάνεται εύκολα και σε σύντομο χρονικό διάστημα, καθώς ο άνθρωπος διανύει ολόκληρη τη ζωή του μέσα σε μια συνεχή διαδικασία προσωπική ανάπτυξης, προκειμένου να την επιτύχει. Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς, σε ένα μεγάλο μέρος της πορείας αυτής, η προσωπική και η επαγγελματική ανάπτυξη πορεύονται ταυτόχρονα και τροφοδοτούν η μία την άλλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κατά πόσο ένας εκπαιδευτικός επιτυγχάνει

την αυτογνωσία στα διαφορετικά στάδια της προσωπικής του ανάπτυξης, επηρεάζει σημαντικά τη διδασκαλία του. Ο ρόλος που παίζουν η προσωπική ανάπτυξη και η πορεία προς την αυτογνωσία είναι καθοριστικός για την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού (Ντούρου, 2014: 83).

3. Τρόποι Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού

Όσον αφορά τους τρόπους με τους οποίους επιτυγχάνεται η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αυτοί είναι πολλοί. Ευκαιρίες που βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να αναπτύσσονται σε επαγγελματικό επίπεδο **οργανώνονται τόσο κεντρικά από το κράτος όσο και αποκεντρωμένα από τις σχολικές μονάδες**. Επιπρόσθετα, πολύ σημαντική είναι και η **προσωπική προσπάθεια** που καταβάλλει ο εκπαιδευτικός για την επαγγελματική του ανάπτυξη. Επομένως, όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα παραπάνω, ο σχεδιασμός και η **οργάνωση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών πρέπει να γίνονται σε τρία επίπεδα, τα οποία είναι η ικανοποίηση των αναγκών του εκπαιδευτικού συστήματος, των σχολικών μονάδων και των εκπαιδευτικών** (Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, 2005-2006: 15).

3.1. Το Κράτος ως Φορέας Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού

Αρχικά, όσον αφορά το τι μπορεί να κάνει το κράτος, ώστε να συμβάλει στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και στην προώθηση αυτής, αυτό οφείλει να διασφαλίσει την παροχή **επιμορφωτικών και βελτιωτικών ευκαιριών για τους εκπαιδευτικούς εντός του συστήματος καθώς και την ύπαρξη διευκολύνσεων και πιστοποιήσεων σχετικά με αυτές** (Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, 2005-2006: 15).

3.2. Η Σχολική Μονάδα ως Φορέας Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού

Σχετικά με τη συνεισφορά της σχολικής μονάδας στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αυτή μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους και κυρίως με **πρωτοβουλία του Διευθυντή αυτής**. Η Διεύθυνση του σχολείου μπορεί σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι υπηρετούν σε αυτή, να **σχεδιάσουν προγράμματα**, στα οποία μπορούν να συμμετάσχουν οι εκπαιδευτικοί και μέσω της συνεργασίας τους κατά τη διάρκεια αυτών να **μοιραστούν εμπειρίες και να ανταλλάξουν απόψεις**. Επίσης, οι Διευθυντές έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν **εσωτερικές έρευνες και προγράμματα συμβουλευτικής** καθώς και να καλούν τους εκπαιδευτικούς των σχολείων τους σε **τακτές συναντήσεις προσωπικού**, όπου θα διεξάγεται συζήτηση σχετικά με διάφορα ζητήματα που αφορούν τη λειτουργία της σχολικής μονάδας

γενικότερα αλλά και ζητήματα που απασχολούν τους εκπαιδευτικούς ειδικότερα και σχετίζονται με την εκπαιδευτική διαδικασία (Ανδρέου, 2009: 22).

Ένας ακόμη τρόπος, μέσα από τον οποίο οι σχολικές μονάδες έχουν τη δυνατότητα να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να αναπτυχθούν επαγγελματικά, είναι η δημιουργία και η λειτουργία δικτύων σχολείων και οι σχολικές συμπράξεις με εκπαιδευτικά ιδρύματα (π.χ. Πανεπιστήμια) και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Μέσω των δικτύων σχολείων οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με τις πρακτικές τους με άλλους εκπαιδευτικούς άλλων σχολείων και να μάθουν ο ένας από τον άλλο καθώς και να εμπλακούν σε έρευνα δράσης (Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, 2005-2006: 15).

3.3. Η Επαγγελματική Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού ως Προσωπική Υπόθεση

Ο κάθε εκπαιδευτικός στις μέρες μας έχει πάρα πολλές ευκαιρίες προκειμένου να επιμορφωθεί και να αναπτυχθεί επαγγελματικά, έξω από τα πλαίσια του συστήματος, και είναι καθαρά προσωπική του υπόθεση το αν θα τις «κνηγήσει» και θα τις αξιοποιήσει (Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, 2005-2006: 15).

Οι τρόποι μέσα από τους οποίους μπορούν οι εκπαιδευτικοί να αναπτυχθούν επαγγελματικά είναι πολλοί. Αρχικά, μπορούν να διαβάζουν διάφορα επιστημονικά άρθρα σε περιοδικά ή βιβλία που αφορούν την Εκπαίδευση και άλλα θέματα, τα οποία σχετίζονται με αυτή, και παρουσιάζουν διάφορες καινοτομίες και νέες ιδέες. Επιπλέον, ο αναστοχασμός των εκπαιδευτικών σχετικά με όσα έκαναν μέσα στην τάξη μπορεί να τους βοηθήσει σημαντικά, ώστε να αναπτυχθούν επαγγελματικά. Σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού παίζει και η αλληλεπίδρασή του με τους μαθητές του, οι οποίοι μπορούν να του δώσουν πολύ χρήσιμες ανατροφοδοτικές πληροφορίες για τη διδασκαλία, και πιο συγκεκριμένα σχετικά με το κατά πόσο αποδίδουν οι μέθοδοι, τα μέσα και τα υλικά που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια αυτής. Εξίσου σημαντική βοήθεια βέβαια μπορούν να του προσφέρουν και οι πληροφορίες που προέρχονται από την επικοινωνία με τους γονείς των μαθητών. Επικοινωνία ωστόσο, η οποία θα συμβάλει σημαντικά στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, πρέπει να υπάρχει και μεταξύ των εκπαιδευτικών με τους συναδέλφους τους, με στελέχη εκπαίδευσης και με άλλα άτομα, τα οποία έχουν γνώση και εμπειρία σε θέματα διδασκαλίας και μάθησης. Τέλος, η παρακολούθηση μαθημάτων, επιμορφωτικών σεμιναρίων και συνεδρίων και η συμμετοχή σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών είναι ενέργειες, οι οποίες θα βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να αναπτυχθούν επαγγελματικά (Δούκας κ.ά., 2007: 115-116, MacGilchrist, Myers & Reed, 1997: 54-62, Rodgers & Pinnell, 2002: 6-8).

4. Αρχές Σχεδιασμού Προγραμμάτων Επαγγελματικής Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών

Οι ιθύνοντες και οι αρχές που ασχολούνται με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων, τα οποία στοχεύουν στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, οφείλουν προτού ξεκινήσουν τον σχεδιασμό αυτών να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους ορισμένες αρχές. Οι αρχές αυτές είναι οι εξής:

- σεβασμός προς τους εκπαιδευτικούς, κυρίως όσον αφορά την ιδιότητά τους ως επαγγελματίες και ενήλικους εκπαιδευόμενους
- σχεδιασμός βάσει της γνώσης που σχετίζεται με τη διδασκαλία
- προσφορά διανοητικής, κοινωνικής και συναισθηματικής δέσμευσης με τις ιδέες, τα μέσα και τους συναδέλφους
- παρακίνηση και υποστήριξη πρωτοβουλιών της «βάσης» (σχολικές μονάδες, περιοχές, εκπαιδευτικοί)
- προσβασιμότητα και περιεκτικότητα
- προσφορά επαρκούς χρόνου και συνέχειας (Ανδρέου, 2009: 21).

5. Χαρακτηριστικά της Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού

Για να μπορέσει κάποιος να χαρακτηρίσει την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών ως επιτυχημένη, πρέπει να μπορεί να εντοπίζει και να αντιλαμβάνεται σε αυτή ορισμένα χαρακτηριστικά/γνωρίσματα.

Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά/γνωρίσματα σχετίζονται με την έννοια της συνεργασίας και της συμμετοχικότητας, την αυτο-αξιολόγηση, την κριτική σκέψη και τις δεξιότητες στοχασμού, την απόκτηση και τη βελτίωση του γνωστικού υπόβαθρου των εκπαιδευτικών, τη μαθητική πρόοδο και επίδοση, τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, την ενσωμάτωση στην εργασία και με την έννοια της συνέχειας και της διάρκειας. Επιπρόσθετα, η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού πρέπει να καθοδηγείται από τον ίδιο, να ενισχύει αυτόν και το σχολικό περιβάλλον και τέλος, να καθοδηγείται βάσει σχεδίου και να είναι κομμάτι μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας για αλλαγή (Φωτοπούλου, 2013: 232).

6. Παράγοντες για την Επιτυχημένη Επαγγελματική Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού

Όσον αφορά τους παράγοντες που παίζουν σημαντικό ρόλο προκειμένου η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού να μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιτυχημένη, αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- η ηγεσία της σχολικής μονάδας
- η οργάνωση προγραμμάτων, τα οποία έχουν ως στόχο την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, με βάση το επίπεδο της εκάστοτε σχολικής μονάδας
- η σχολική κουλτούρα
- ο ρόλος των εξωτερικών παραγόντων, ιδιαίτερα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο
- η ποιότητα στο έργο του εκπαιδευτικού και η σχολική αποτελεσματικότητα και
- ο επαναπροσδιορισμός της ανάπτυξης του προσωπικού μέσω της μαθησιακής διαδικασίας (Ανδρέου, 2009: 21, Φωτοπούλου, 2013: 239-240).

7. Η Συμβολή της Επαγγελματικής Ανάπτυξης του Εκπαιδευτικού στη Διαχείριση της Σχολικής Τάξης

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια της εργασίας σχετικά με την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι αυτή μπορεί να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματική διαχείριση της σχολικής τάξης.

Με το να αναπτύσσεται επαγγελματικά ο εκπαιδευτικός, και πιο συγκεκριμένα μαθαίνοντας και υιοθετώντας νέες παιδαγωγικές και διδακτικές μεθόδους, θα μπορέσει να αντιμετωπίσει άμεσα και με επιτυχία σημαντικά προβλήματα και δυσκολίες που προκύπτουν καθημερινά μέσα στη σχολική τάξη που διδάσκει (EURYDICE, 1995: 8-9).

Προκειμένου οι μαθητές να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε περιβάλλοντα, τα οποία χαρακτηρίζονται από συνεχείς μεταβολές και πολυμορφία, ο εκπαιδευτικός οφείλει να τους παρακινήσει, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, και να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες που θα βοηθήσουν τα παιδιά να επιτύχουν την αυτόνομη/αυτοκατευθυνόμενη μάθηση μέσω της καλλιέργειας μεθοδολογικών δεξιοτήτων. Κάτι τέτοιο φυσικά προϋποθέτει τη συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού, ο οποίος βάσει αυτής θεωρείται πλέον διά βίου εκπαιδευόμενος και στοχεζόμενος επαγγελματίας που συνδυάζει και συμπληρώνει την ήδη αποκτημένη γνώση με τη νέα (Δούκας κ.ά., 2007: 115).

Όταν ένας εκπαιδευτικός επιθυμεί και επιδιώκει την επαγγελματική του ανάπτυξη, τότε είναι σχεδόν σίγουρη η ανάπτυξη του απαραίτητου γνωστικού υπόβαθρου και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την επιτυχία στην τάξη, τόσο σε διδακτικό όσο και σε διαχειριστικό επίπεδο. Αναπτύσσοντας τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους οι εκπαιδευτικοί είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι και δρουν με τρόπο, ο οποίος έχει θετικό αντίκτυπο στα διδακτικά και διαχειριστικά καθήκοντά τους. Απαραίτητη προϋπόθεση, ώστε να είναι επιτυχημένη η διδασκαλία που έχει ως

στόχο την παροχή βοήθειας προς τους μαθητές για την απόκτηση ικανοποιητικού μαθησιακού υπόβαθρου, είναι το να διαθέτουν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί το κατάλληλο γνωστικό υπόβαθρο και κριτική σκέψη/ικανότητα. Η παροχή στους εκπαιδευτικούς δυνατοτήτων συλλογισμού και αναστοχασμού, ως ειδήμονες σχετικά με τη λήψη αποφάσεων διδακτικού και διαχειριστικού περιεχομένου, την εφαρμογή παιδαγωγικών στρατηγικών και την οργάνωση δραστηριοτήτων μάθησης, αποτελεί τη συμβολή της επαγγελματικής ανάπτυξης όσον αφορά τον εκπαιδευτικό (Φωτοπούλου, 2013: 220).

Σημείο αναφοράς για τον προσδιορισμό της επαγγελματικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού αποτελεί η μέριμνα και η προσπάθεια των εκπαιδευτικών να συνεισφέρουν στη συνολική πορεία των μαθητών. Επιπρόσθετα, είναι αρκετοί οι ερευνητές, οι οποίοι παρουσιάζουν την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών ως διαδικασία βελτίωσης αυτών, μέσα από την οποία θα μπορέσουν να αντιμετωπίζουν διάφορα ζητήματα που προκύπτουν με τους μαθητές, όπως είναι αυτά που σχετίζονται με τις αναπτυξιακές ανάγκες και τις απαιτήσεις αυτών (Φωτοπούλου, 2013: 224-225).

8. Συμπεράσματα

Μέσα από την παρουσίαση των παραπάνω ζητημάτων που αφορούν την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού στα προηγούμενα κεφάλαια της εργασίας, επιχειρήθηκε η συνειδητοποίηση του ρόλου που διαδραματίζει αυτή, τόσο στα πλαίσια της Εκπαίδευσης γενικότερα όσο και στα πλαίσια της σχολικής τάξης ειδικότερα, κυρίως όσον αφορά την αποτελεσματική διαχείριση αυτής. Σύμφωνα λοιπόν με όσα παρουσιάστηκαν, όπως εύκολα γίνεται αντιληπτό, ο ρόλος της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών είναι καθοριστικός.

Ιδιαίτερα όσον αφορά τη διαχείριση της σχολικής τάξης, με το να αναπτύσσεται επαγγελματικά ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει με πιο αποτελεσματικό τρόπο τα διάφορα προβλήματα και δυσκολίες που ενδεχομένως θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία λαμβάνει χώρα μέσα στην τάξη. Επιπλέον, η επαγγελματική ανάπτυξη επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να προωθήσουν μέσω της διδασκαλίας τους τη γνωστική, τη συναισθηματική και την κοινωνική μάθηση των μαθητών τους, διότι οι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται να αναπτυχθούν επαγγελματικά χρησιμοποιούν σύγχρονες διδακτικές μεθόδους και παιδαγωγικές στρατηγικές, τις οποίες φροντίζουν να προσαρμόσουν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του μαθητικού τους πληθυσμού.

Η ποιότητα του εκπαιδευτικού συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, γιατί αυτός αποτελεί την «καρδιά» της πρωτοβουλίας και της καινοτομίας (Γκρίτζιος, 2006: 152).

Τέλος, τίθεται πλέον ξεκάθαρα το ζήτημα της προώθησης συγκεκριμένου στρατηγικού σχεδιασμού σχετικά με τη συνεχή στήριξη των εκπαιδευτικών. Μέσα από την προσφορά ευέλικτων μοντέλων στήριξης του εκπαιδευτικού, τα οποία είναι επικεντρωμένα σε πρακτικούς και δυναμικούς μηχανισμούς, μέσα και έξω από τα πλαίσια του σχολείου, που θα δίνουν στον εκπαιδευτικό τη δυνατότητα ενίσχυσης σε θέματα Παιδαγωγικής και στο αντικείμενό του, σε διάφορες φάσεις της καριέρας του και σε συνεχή βάση, θα μπορέσει να επιτευχθεί η ποιοτική επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών (Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, 2005-2006: 16).

Βιβλιογραφία

Ελληνική

EURYDICE (1995) *Η Συνεχής Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις Χώρες της ΕΖΕΣ*. Αθήνα.

Ματσαγγούρας, Η. (1999) *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας*. Τόμος Α'. Αθήνα: Γρηγόρη.

Παπαναούμ, Ζ. (2003) *Το Επάγγελμα του Εκπαιδευτικού*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Ξενόγλωσση

Bolam, R. (2000) Emerging policy trends: some implications for continuing professional development. *Journal of In-Service Education*, 26(2), 267-280.

Day, C. (1999) *Developing Teachers. The Challenges of Lifelong Learning*. London: Routledge - Falmer Press.

Fullan, M.G. (1991) *The New Meaning of Educational Change*. 2nd edition. New York: Teachers College Press.

Fullan, M.G. (1995) The Limits and the Potential of Professional Development. In T.R. Guskey & M. Huberman (Eds.), *Professional Development in Education. New Paradigms & Practices*, 253-267. New York: Teachers College Press.

Glatthorn, A. (1995) Teacher Development. In L. Anderson (Ed.), *International encyclopedia of teaching and teacher education*. 2nd edition. London: Pergamon Press.

Guskey, T.R. (2000) *Evaluating Professional Development*. Thousand Oaks: Corwin Press.

King, E. (1999) Education Revised for a World in Transformation. *Comparative Education*, 35(2), 109-117.

- MacGilchrist, B., Myers, K. & Reed, J. (1997) *The Intelligent School*. London: Paul Chapman Publishing.
- Rodgers, E. & Pinnell, G. (2002) *Learning from Teaching in Literacy Education*. Portsmouth: Heinemann.

Κείμενα Διαθέσιμα στο Διαδίκτυο

- Ανδρέου, Α. (2009) *Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και η σχέση της με την αυτο-αποτελεσματικότητα και τις αντιλήψεις τους για την παρακίνηση των μαθητών*. (Δημοσιευμένη Μεταπτυχιακή Εργασία). Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <http://ir.lib.uth.gr/bitstream/handle/11615/14304/P0014304.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, Ανακτημένο στις 15/1/2018.
- Γκρίτζιος, Β. (2006) Το κίνημα του νέου επαγγελματισμού των εκπαιδευτικών. *Επιστημονικό Βήμα*, 6, 152-158. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.syllogosperiklis.gr/old/ep_bima/epistimoniko_bima_6/12_gritzios.pdf, Ανακτημένο στις 17/1/2018.
- Δούκας, Χ., Βαβουράκη, Α., Θωμοπούλου, Μ., Κούτρα, Χ. & Σμυρνιωτοπούλου, Α. (2007) Η προσέγγιση της ποιότητας στην επιμόρφωση: Επιμόρφωση για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και τη βελτίωση του σχολείου. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 13, 113-123. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos13/113-123.pdf>, Ανακτημένο στις 19/1/2018.
- Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, Α. (2005-2006) Συνεχής Επαγγελματική Ανάπτυξη του Εκπαιδευτικού. *Δελτίο Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου*, 7, 14-16. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.pi.ac.cy/pi/files/tekmiriosi/ekdoseis/deltia/deltio07_sep2005_feb2006.pdf, Ανακτημένο στις 16/1/2018.
- Ντούρου, Ε. (2014) Η επαγγελματική ανάπτυξη και η υποστήριξη του νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού στο ελληνικό σχολείο, σε περίοδο οικονομικής κρίσης. *Εκπ@ιδευτικός Κύκλος*, 2(3), 79-98. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <http://www.educircle.gr/periodiko/images/teuxos/2014/teuxos3/4.pdf>, Ανακτημένο στις 18/1/2018.
- Φωτοπούλου, Β. (2013) *Επαγγελματισμός, Επαγγελματική Ανάπτυξη, Επαγγελματική Ταυτότητα και Εκπαιδευτικός. Η Περίπτωση των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. (Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή). Πάτρα:

Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/6363/1/%CE%94%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%BF%C%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE.%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%AE.pdf>, Ανακτημένο στις 17/1/2018.